

KNIHA SOUDNÍ A PAMÁTNÁ (NEJSTARŠÍ LITOVELSKÁ MĚSTSKÁ KNIHA)

Základní údaje

Název:	Kniha soudní a památná (Librum Ciuitatis Litouie).
Datace:	1359–1577.
Uložení:	Státní okresní archiv Olomouc, fond: Archiv města Litovel, Úřední knihy, inventární č. 108.
Rozměry:	27 x 34,5 cm.
Dochovaní, jazyk:	originál, zápisy psány jazykem českým, latinským a německým.
Psací látka, vazba:	Psací látkou knihy soudní a památné je středoevropský pergamen. Kniha má původní gotickou vazbu z dřevěných destiček potažených světlou vepřovicí. Na deskách jsou zbytky původního kování i pozůstatek oka, které bylo používáno k uzavření knihy visacím zámečkem.

Charakteristika knihy

Kniha soudní a památná je nejstarší litovelskou městskou knihou.¹ Vycházíme-li z datace jejího nejstaršího zápisu z roku 1359, pak spolu s knihami počtů města Brna, památnou knihou města Brna a olomouckou knihou památnou, vzniklými v roce 1343, patří ke skupině nejstarších městských knih na Moravě. Vzhledem ke skutečnosti, že pravidelné zápisy v nejstarší olomoucké městské knize byly vedeny až od roku 1350, není náskok Olomouce před Litovlí při zavádění tohoto typu dokumentů tak veliký, jak by se mohlo na první pohled zdát.²

Litovelská kniha soudní a památná byla delimitována z Moravského zemského archivu v Brně, kde byla uložena v Bočkově sbírce jako rukopis č. 13. Později byla zařazena do Sbírký rukopisů G 10 pod signaturou 77 a nakonec zde získala signaturu M V. 19. Díky úsilí olomouckého okresního archivu byla litovelská kniha soudní a památná posléze delimitována do litovelské městské registratury, v jejímž rámci byla též inventarizována. Její zpřístupnění v rámci fondu bylo dokončeno v roce 1988.

Původně byla kniha zřejmě určena k zaznamenávání rozsudků městského soudu v civilních věcech nesporných při pojišťování práv jednotlivých měšťanů. V 15. století se zaměření knihy rozšířilo i dalšími pamětními zápisy s pestrou tematikou, a tak získala charakter knihy památné. Zápisy se však ve své většině netýkaly kriminální agendy. Pouze na fol. 4r se nachází opis naučení olomoucké městské rady ve věci stavby nové šibenice v Litovli z r. 1465 a zápis o soudních pokutách z r. 1461.

O písmu knihy

Písaři knihy nebyli dosud identifikováni. Starší zápisy knihy jsou psány německým gotickým kurzivním písmem, mladší zápisy jsou tvořeny německou a českou novogotickou kurzivou. Jako vyznačovacího písma je v některých případech použito gotické bastardy a novogotické polokurzivy.

Na vnější straně vrchní desky knihy jsou částečně dochovány fragmenty nápisů: latinský text je zapsán gotickou minuskulou a německý text je tvořen německou novogotickou polokurzivou. Pozůstatek pozdějšího německého nápisu z 16. století je psán zjevně humanistickou minuskulou.³

Popis obsahu knihy

Kniha se původně skládala ze šesti složek po osmi foliích.⁴ V současné době má pouze 38 folií. Nejstarší zápis z roku 1359 je zapsán v německém jazyce.⁵ První latinský zápis pochází z roku 1381⁶ a české zápisy nalezneme již od počátku 70. let 15. století⁷. Zápisy jsou uspořádány následujícím způsobem:

Fol. 1r: zápis o penězích kostela sv. Marka v Litovli, kvittance městské rady na 15 hřiven grošů od Valenty z Velké Senice z r. 1493, zápis o penězích špitálu, zápis o kupu dvora Karlem z Vlašimi a uhrazení kupní ceny z r. 1492, zápis o odkazu veškerého majetku Anežky, bývalé kuchařky uničovského faráře, ve prospěch Karla z Vlašimi na Úsově z r. 1493.

Fol. 1v: zápis o obnově městské pečeti (Hic nota de sigillo ciuitatis) z r. 1471, zápis o dlužných lozuncích z r. 1479, zápis o kvitanci městské rady z r. 1564.

Fol. 2r: odkaz Karla z Vlašimi „pro juvenibus qui vadunt cum corpore Christi“ (nedatováno), zápis o vzájemném odkazu společného majetku ve prospěch Jakuba Šumvalského a jeho ženy Anny z r. 1495.

Fol. 2v: odkaz Karla z Vlašimi a Úsova ve výši 54 zlatých ve prospěch farního kostela sv. Marka v Litovli z r. 1464 (přeškrtnuto).

Fol. 3r: potvrzení městské rady o přijetí 54 zlatých od Karla z Vlašimi z výše zmíněného odkazu ve prospěch farního kostela sv. Marka v Litovli z r. 1464.

Fol. 3v: prázdné (v horní části začátek nedokončeného zápisu „Anno 1562 Son“).

Fol. 4r: opis naučení olomoucké městské rady ve věci stavby nové šibenice v Litovli (nota de patibulo) z r. 1465, zápis o soudních pokutách (nota de penis iudicis) z r. 1461.

Fol. 4v: dohoda mezi soukenickými mistry a tovaryši z r. 1466, dohoda mezi soukeníky a městským mlynářem z r. 1471.

Fol. 5r–16v: zápisy o směnách nemovitostí a narovnáních (Nota hereditatum formas civitatis) z let 1367–1451.

Fol. 17r–19v: zápisy o převodech nemovitostí ve vsích mimo město (Nota villarum formas hereditatum) z let 1359–1475.

Fol. 20r: soupis zádušních platů farního kostela sv. Marka v Litovli z r. 1479.

Fol. 20v: prázdné.

Fol. 21r–36v: majetkoprávní smlouvy a narovnání, testamentsy (Nota formas concordiarum) z let 1371–1574.

Fol. 31v: pamětní zápis o návštěvě císaře Rudolfa II. a jeho bratrů, arcivévodů Matyáše a Maxmiliána, v Litovli z r. 1577.

Fol. 35v: pamětní zápis o návštěvě císaře Maxmiliána II. v Olomouci a v Litovli z r. 1563 (pokračování zápisu na fol. 37r).

Fol. 36r: pamětní zápis o návštěvě olomouckého biskupa Viléma Prusinovského v Kroměříži z r. 1565.

Fol. 37v–38v: testamentsy a sirotčí zápisy z let 1462–1486.

Poznámky:

1) *Archiv města Litovel 1287 – 1945 (1956)*, (inventář). Zpracovali: Jan Škoda, Jaroslav Lošťákl, Olomouc 1988, s. 74, 111.

2) ZAO – SOKA Olomouc, AM Olomouc, Knihy, sign. 166, inv. č. 95, fol. 1v; ZAO – SOKA Olomouc, AM Litovel, Úřední knihy, inv. č. 108, fol. 17r.

3) Eva Vepřeková: *Edice nejstarší městské knihy litovelské*. (Magisterská diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně), Brno 2011, s. 9.

4) Eva Vepřeková: tamtéž, s. 9.

5) ZAO – SOKA Olomouc, AM Litovel, Úřední knihy, inv. č. 108, fol. 17r.

6) ZAO – SOKA Olomouc, AM Litovel, Úřední knihy, inv. č. 108, fol. 7r.

7) ZAO – SOKA Olomouc, AM Litovel, Úřední knihy, inv. č. 108, od fol. 19r.

Miroslav Koudela, Bohdan Kaňák